

Toplum ve Sosyal Hizmet

ISSN: 2147-3374 / E-ISSN: 2602-280X

Derleme Makale / Review Article

Söylemek Mi Gizlemek Mi? Çocuk Mağdurların Cinsel İstismarı Açıklamalarını Etkileyen Faktörler

To Tell or To Hide? Factors Affecting Child Victims' Disclosure of Sexual Abuse

Tuğba TÜRKKAN¹, Hatice ODACI²

¹ Öğr. Gör. Dr., Gümüşhane Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, turkkan83@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-3955-6597

² Prof. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, hatodaci@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-2080-6269

Başvuru: 11.11.2021
Kabul: 13.05.2022

Atıf:
Türkkan, T. ve Odacı, H. (2022). Söylemek mi gizlemek mi? Çocuk mağdurların cinsel istismarı açıklamalarını etkileyen faktörler. Toplum ve Sosyal Hizmet, 33(3), 991-1008. DOI: 10.33417/tsh.1022021

ÖZ

Çocuklukta cinsel istismar, büyük bir topluluk endişesi konusu olan ve birçok yasal ve profesyonel girişimin odağı haline gelen karmaşık bir yaşam deneyimidir. Küresel bir halk sağlığı sorunu olan çocuk cinsel istismarının, ruh sağlığı ve psikososyal işleyiş üzerinde olumsuz ve uzun süreli etkileri olduğu ve bu istismar türüne maruz kalanların yaşamları için travmatik sonuçları bulunduğu literatürde çeşitli çalışmalarda vurgulanmaktadır. Bu nedenle çocuğun maruz kaldığı istismarı açıklaması; koruma ve adalet sisteminin çocuk koruma prosedürlerini uygulamasını sağlamak ve terapötik müdahaleyi başlatmak üzere kritik bir rol oynamaktadır. Ancak çocuklar ve gençler maruz kaldıkları cinsel istismarı çoğunlukla gizlemeyi tercih eder, bu da istismarın devam etmesine neden olur ve çocuğun destek sistemlerine erişimini engeller. Bu sebeple açıklamanın önündeki engellerin ve kolaylaştırıcıların ayrıntılı bir şekilde anlaşılması, alanda çalışan profesyoneller ve araştırmacılar için büyük önem taşımaktadır. Bu literatür incelemesi çocukların cinsel istismarı ifşa etmesine yönelik bilgilere, kuramsal yaklaşımlara ve araştırma bulgularına odaklanmaktadır. Ayrıca çalışmada alanda çalışan uzmanlar ve araştırmacılar için pratik çıkarımlar ve öneriler sunulmaktadır.

Anahtar kelimeler: Çocuk cinsel istismarı, açıklama, engeller, kolaylaştırıcılar.

ABSTRACT

Childhood sexual abuse is a complex life experience that is the subject of great community concern and has become the focus of many legal and professional initiatives. It is emphasized in various studies in the literature that child sexual abuse, which is a global public health problem, has negative and long-lasting effects on mental health and psychosocial functioning, and has traumatic consequences for the lives of those who are exposed to this type of abuse. For this reason, the child's explanation of the abuse suffered; plays a critical role in ensuring that the protection and justice system implements child protection procedures and initiating therapeutic intervention. However, children and young people often prefer to hide the sexual abuse they have suffered, which causes the continued abuse and blocks the child's access to support systems. So, a detailed understanding of the barriers and facilitators to disclosure is of great importance for professionals and researchers working in the field. This literature review focuses on information, theoretical approaches, and research findings on children's disclosure of sexual abuse. In addition, practical implications and recommendations for experts and researchers working in the field are presented in the study.

Keywords: Child sexual abuse, disclosure, barriers, facilitators.

GİRİŞ

Çocukların cinsel istismarı, ırksal, ekonomik, sosyal ve dini sınırları aşan küresel bir sağlık sorunudur (Dünya Sağlık Örgütü [WHO], 2002). Çocukluk çağı cinsel istismarı, “çocuğun kavrayamadığı ve bilerek onaylamadığı, gelişimsel açıdan hazır bulunmadığı, toplumsal yasa ve normlara aykırı olarak bir cinsel etkinliğe dahil edilmesi” olarak tanımlanmaktadır (WHO, 1999). Cinsel istismar farklı şekillerde görülebilmektedir; (a) bir fail tarafından oral, anal veya vajinal penetrasyon olarak tanımlanan tecavüz; (b) okşama ve penetrasyon içermeyen cinsel davranışlara atıfta bulunan cinsel taciz; (c) ailesel cinsel ilişkiye atıfta bulunan ensest (d) çocuğun pornografiye dahil olduğu, cinsel aktiviteye tanık olduğu, kendilerini teşhir eden yetişkinleri gördüğü veya failin cinsel zevki için uygunsuz davranışlarda bulunduğu cinsel sömürü (WHO,2002) olabilir. Araştırmalar, cinsel istismar gibi travmatik çocukluk deneyimlerinin çocukların gelecekteki büyüme ve gelişmeleri üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu ve mağdurlar açısından uzun süreli olumsuz fiziksel, psikolojik, sosyal ve davranışsal sonuçlara neden olacağını ortaya koymuştur (Breckenridge, Salter, & Shaw, 2012; Coles, Lee, Taft, Mazza, & Loxton, 2015; Easton & Kong, 2017; Güneş-Aslan, 2020; Öztürk, Uzel-Tanrıverdi, & Yalın Sapmaz, 2017; Van der Kolk, 2017). Her durumda incelemeler, çocuklukta cinsel istismara maruz kalmanın, depresyon, anksiyete, anti-sosyal davranışlar, madde kullanımı, intihar ve diğer psikiyatrik problemler gibi artan zihinsel sağlık ve uyum sorunları ile ilişkili olduğu sonucuna varmıştır (Altan-Aytun, 2019; Clark, Clark, & Adamec, 2007; Erel & Gölge, 2015; Homma, Wang, Saewyc, & Kishor 2012; İnhanlı, 2016; Putnam, 2003; Senn, Carey, & Venable, 2008). Yaygınlık oranları incelendiğinde ise sorunun tüm toplumlar için büyük bir endişe kaynağı olduğu söylenebilir. Küresel oranların yakın tarihli bir meta-analizinde, 9.911.748 katılımcı arasında çocuk cinsel istismarının birleşik prevalansı %11.8 olarak belirlenmiştir, bu oran kadınlarda (%18) erkeklere (%7.6) göre daha yüksektir (Stoltenborgh, van Ijzendoorn, Euser, & Bakermans-Kranenburg, 2011). Gerçekleştirilen bir diğer meta-analiz çalışmasında, yaygınlık oranları kadınlarda ortalama %18-20 ve erkeklerde %8-10 olarak bulgulanmıştır (Pereda, Guilera, Forns, & Gómez-Benito, 2009). Yapılan başka bir çalışmada, çalışmaların yapıldığı coğrafi ve kültürel bağlama bağlı olarak, 18 yaşından küçük bireyler için %5 ila %18 arasında yaygınlık oranları bildirildiği görülmektedir (Senn, Braksmajer, Urban, Coury-Doniger, & Carey, 2017). Çalışmalarda görülen cinsiyet farklarının ifşa oranlarındaki cinsiyet farklılıklarını yansıtmadığı açık değildir. Ayrıca ülkelere göre değişen yaygınlık oranları da kaydedilmiştir. Bu durum muhtemelen istismar oranlarındaki kültürler arası farklılıklardan veya çocukların maruz kaldığı kötü muameleyi açıklama/açıklamama durumlarından kaynaklanmaktadır. Varyasyonlar, cinsel istismarın tanımına ilişkin anlaşmazlıkların yanı sıra ölçümü ve raporlamasındaki farklılıkları da yansıtabilir. Sonuç olarak bu oranlar değişiklik gösterse de, çocuk cinsel istismarının tüm toplumlarda yıkıcı bir problem olduğu söylenebilir.

Açıklama (ifşa), mağdurun belirli bir bireye (resmi veya gayri resmi ağ olup olmadığına bakılmaksızın) “istismarı anlatması” olarak tanımlanır (Lovett, 2004). İstismarın açıklanması, çocuğun maruz kaldığı istismarı belirlemek ve koruma ve adalet sisteminin çocuk koruma/müdahale prosedürlerini uygulamasını sağlamak için temel bir rol oynamaktadır (Faller, 2020). İstismarın ifşa

edilmesi, çocuğun güvenliği ve ruh sağlığı açısından önemli olmakla birlikte, yasal ve terapötik müdahale açısından da gerekli bir adımdır (McGuire & London, 2020; Odacı & Türkkan, 2021). İyileşme teorileri (Chouliara, Karatzias, & Gullone, 2014), istismar gibi travmatik olaylardan sonra, açıklamayı, mağdurların ruh sağlığı açısından kritik bir bileşen olarak tanımlamaktadır. Yardımın alınmasını kolaylaştırmanın yanı sıra, olumsuz duygusal deneyimlerin hem sözlü hem de yazılı olarak ifşa edilmesinin diğer faydaları da belgelenmiştir. Örneğin, açıklama, duyguların katartik bir deşarjı veya ilgili başa çıkma ihtiyaçlarının açıklığa kavuşturulması ve iletilmesi işlevi görebilir, içgörü ve kontrol duygusunu da arttırabilir (Hemenover, 2003; Rime, 1995). Öte yandan, maruz kalınan istismarı gizlemek sadece kötü muamelenin devam etmesine ve tedaviye erişimin engellenmesine neden olmakla kalmaz, aynı zamanda stresi şiddetlendirir ve olumsuz zihinsel sağlık sonuçlarına karşı savunmasızlığı arttırır (Chin & Kroesen, 1999). Ancak yapılan çalışmalar, çocukların, maruz kaldığı cinsel istismarı anlatmayı önemli ölçüde geciktirdiğini ya da yıllarca veya süresiz olarak ertelediğini ortaya koymuştur (Alaggia, 2010; London, Bruck, Wright, & Ceci, 2008; McElvaney, 2015; Thoresen & Hjemdal, 2014). Türkiye’de cinsel istismarın açıklanması ve bildirimine yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde de ifşa oranlarının oldukça düşük olduğu dikkat çekmektedir (Bulut Şahin, 2020; Büber, 2019). Oysa açıklama yapmamakla, mağdur kişi daha uzun süre ve tekrarlayan istismara maruz kalabilir, gerekli tedaviyi ve yasal desteği görmeyebilir ve daha fazla mağduriyet riski oluşur (McElvaney vd., 2014). Bu aynı zamanda daha fazla kurbanın aynı birey tarafından istismara maruz kalma olasılığını da ortaya çıkarabilir. Bu derleme çalışmasında, çocuk cinsel istismarının açıklanmasını/ifşa edilmesini engelleyen veya teşvik eden dinamikler incelenmektedir. Çalışmanın, çocukların cinsel istismarı açıklamalarını engelleyen faktörleri ve açığa vurma sürecine yönelik zorlukları belirlemek, daha erken açıklamaları kolaylaştırmak ve ruh sağlığı açısından olumsuz sonuçları azaltmak üzere literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir.

İstismarın Açığa Vurulma Sürecine Yönelik Modeller

İfşa süreçleriyle ilgili teorik çalışmalar zaman içinde gelişmiştir. Bu teorilerde sunulan çeşitli faktörler, bir kişinin maruz kaldığı istismarı açıklama kararını ve eylemlerini etkileyebilmektedir. Açıklama teorileri, istismarın ifşa edilmesine yönelik incelemelerin dayandırılacağı ve daha fazla anlayışın oluşturulacağı önemli ilkeler sunar.

Çocukların maruz kaldıkları cinsel istismarı açıklamaları üzerine yapılan araştırmalar, açıklamayı bir olaydan ziyade bir süreç olarak çerçevelemiştir (Sorensen & Snow, 1991; Summit, 1983). Summit’in (1983) Çocuk Cinsel İstismarı Uyum Sendromu, ifşa sürecini değerlendirmek için kavramsal bir çerçeve sağlayabilir. Summit’e (1983) göre, çocukluk döneminde istismarı açıklayan çocuklar, istismara yönelik iddialarını geciktirebilir veya geri alabilirler. Sendrom beş kategoriden oluşmaktadır: (a) gizlilik, (b) çaresizlik, (c) tuzağa düşme ve uyum sağlama, (d) gecikmeli, ikna edici olmayan açıklama ve (e) geri çekilme (Finkelhor, Cantor, & Cross, 2007). İlk iki bileşen, cinsel

istismarın ortaya çıkması için temel olarak tanımlanırken, geri kalanların değişebilen ve karmaşık olasılıklar olduğu belirtilmektedir (Summit, 1983). Vakaların büyük kısmında, cinsel istismar, çocuk istismarcı yetişkinle yalnız kaldığında meydana gelir. Fail, çocuğun istismarı gizli tutması için hangi yolu kullanırsa kullansın, gizlilik doğası gereği çocuğa istismarın kötü ve tehlikeli bir şey olduğunu ileterek, istismarı açıklamanın mağduru kendisi, sevdikleri ve fail için korkunç sonuçlara yol açacağını önceden bildirir. Çocuğa verilen mesaj şudur: “Sırrı saklamak için yalanı sürdürmek en büyük erdemdir, doğruyu söylemek ise en büyük günahdır” (Summit, 1983). Başkalarının çocukların kendilerini koruyacağı ve istismarı hemen ifşa edeceği beklentisi, “çocukların otoriter ilişkiler içindeki temel ikincilliğini ve çaresizliğini görmezden gelir” (Summit, 1983). Çocukların bakımlarından sorumlu yetişkinlere karşı itaatkar, hatta sevecen olmaları beklenir. Çocuğun kendini çaresiz hissettiği böyle bir durumda ise cinsel istismara uyum sağlamayı öğrenmek, mevcut tek alternatiftir. Bu durumda çocukların seçenekleri, bunlarla sınırlı olmamak üzere, istismarın kişisel sorumluluğunu üstlenmeyi, failin çarpık inançlarını benimsemeyi veya istismara ilişkin anıları bastırmayı içerir. Tekrarlayan istismara maruz kalanların çoğu, mağdur olduklarını asla açıklamazlar (Summit, 1983). Anlatmaya karar verdiklerinde ise bu açıklama gecikmeli olarak yapılmaktadır. Ancak mağdurların gecikmeli ve çelişkili gelen bu itirafı, çocuğun güvenilirliği konusunda şüphe uyandırmaktadır. Açıklamanın ardından, çocuğun istismarı açığa vurma ile ilgili beklenen korkuları da çoğu zaman gerçek olur. İnanılmama, destek eksikliği ve açıklama sonrası kargaşa ile karşı karşıya kalan çocuk, zararı geri almak ve dengeyi yeniden sağlamak için istismar iddiasını geri alabilir. Hali hazırda, kötüye kullanımın ifşa edilmesiyle ilgili ilişkisel süreç, çocuğa yönelik cinsel istismar literatüründe de ilgi çekici bir alan olarak devam etmektedir (McElvaney, 2015). Summit (1983)'in açıklamalarına benzer olarak, Sorensen ve Snow (1991) 234 doğrulanmış cinsel istismar vakasını incelerken, vakaları geriye dönük olarak analiz etmiş ve çocukların açıklamalarına dayalı olarak gerçekleştirilen nitel analizler sonucunda ifşanın dört aşamalı bileşenlerini belirlemiştir: (a) inkar etmek, (b) açıklamak, (c) geri almak ve (d) yeniden onaylamak. Çalışma sırasında, incelenen çocukların %72'si, bir noktada cinsel istismara uğradıklarını reddetmiştir. İnkâr ifadelerinin çoğu, çocuk ilgili bir ebeveyn veya yetişkin tarafından ya da resmi bir soruşturma sırasında sorgulandığında meydana gelmiştir. Ayrıca çocuğun istismara ilişkin açıklamalarının geçici ve aktif bir faza sahip olduğu gözlenmiştir. Geçici aşamada, çocukların açıklamaları belirsiz, kısmi veya sarsıcı olarak nitelendirilmiştir. Aktif aşamada, çocukların maruz kaldıkları istismara ilişkin ayrıntılı açıklamalar sunduğu belirlenmiştir. Çocuklar mağduriyetleri hakkında ilk sorgulandığında vakaların sadece % 11'i aktif bir açıklama yapmıştır, bununla birlikte vakaların % 22'si iddialarından vazgeçmiştir. Ancak, geri çekilenlerin % 92'si daha sonra iddialarını yinelemiştir. Buna ek olarak, araştırmacılar bazı çocukların bir oturumda inkardan vazgeçerek aktif ifşaya geçtiklerini, bazı çocuklarda da bu durumun gerçekleşmesinin aylar sürdüğünü vurgulamıştır. Görüldüğü üzere, mevcut araştırmalar, açıklamayı, tek seferlik bir olaydan ziyade uzun bir süre boyunca gelişebilen müzakere, keşif ve anlam oluşturmaya içeren ilişkisel bir süreç olarak görmeyi önermektedir (Easton, 2014; McElvaney vd., 2014).

İstismarı açığa vurma sürecini açıklamaya yönelik olarak önerilen bir diğer kapsamlı model İhanet Travma Teorisi'dir. Buna göre, faille olan ilişki, travmatik bir olayın işlenme ve ardından hatırlanma şeklini etkiler. Spesifik olarak, travmatik olaylarla ilgili farkındalığın veya hafızanın, bir olayın ihanet teşkil etme derecesine bağlı olarak bozulabileceğini ileri sürer. İhanet düzeyi yüksek travmalar ya da kişinin güvendiği ve/veya bağımlı olduğu biri tarafından gerçekleştirilen travmalar, kötüye kullanım için daha az kalıcı anılarla ilişkilidir. Bu teori, bir bakıcı tarafından gerçekleştirilen istismarın farkındalığını azaltabilen çocukların, bakıcıya bağlanmalarını sürdürebileceklerini savunmaktadır. Bir diğer ifade ile istismara yönelik farkındalığın azalması koruyucu bir başa çıkma mekanizması olarak kullanılmaktadır. Bu bakış açısı ayrıca, istismarı gizleme motivasyonunun, mağdur çocuğun evden uzaklaştırılması veya ebeveynlerinin hapsedilmesi korkusundan kaynaklanabileceğini de vurgulamaktadır. İstismarın gizli tutulması, bu tür korkular tarafından motive edilebilirken; ifşa aile içinde kalsa bile bağlanma ilişkisine bir tehdit oluşturma olarak kavramsallaştırılır. Örneğin, istismarın açığa vurulması sadece bağlanma ilişkisinde duygusal ve fiziksel bağlılığı engellemekle kalmaz, aynı zamanda ilişkiyi derinden bozabilir ve böylece ilişkinin fiili kaybı ortaya çıkabilir. Böylece çocuk, istismarı saklama yoluyla bu ilişkiyi sürdürmek için üstü kapalı bir baskı yaşayabilir. Başka bir deyişle, bu teori ifşayı çocuğun duygusal ihtiyaçlarına tehdit oluşturan bir risk olarak çerçeveler (Freyd, DePrince, & Zurbriggen, 2001; Schultz, Passmore, & Yoder, 2003).

İstismarı açığa vurma sürecini açıklamaya yönelik olarak önerilen modellerden biri de Ekolojik yaklaşımdır. Ekolojik modeller, çocuklara kötü muameleyi çok faktörlü, dinamik ve karmaşık bir süreç olarak görmektedir (Türkkan, Odacı & Bülbül, 2021). Ekolojik yaklaşıma göre çocuk istismarı, tek başına hareket eden bir etkinin değil, çok sayıda faktörün ürünüdür (Parke & Collmer, 1975). Bu model, sadece çocuk istismarı sorununun ortaya çıktığı birey ve aileler düzeyinde değil, aynı zamanda tüm ailelerin yaşadığı toplumsal bağlamda sorunu açıklamayı ve müdahale etmeyi içermektedir. Fontes (2005) bu modele dayanarak, mağduru etkileyen sosyal faktörlerin doğasını detaylandırır; ekosistemsel bir çerçeve ile bireyi; ev/aile, etnik kültür, yakın sosyal sistemler ve daha geniş sosyal sistemlerin ardışık olarak daha büyük eş merkezli çevrelerine yerleştirir. Fontes'in de ifade ettiği gibi, bu model bir düzeyi diğerinden yapay olarak ayırsa da, birey vurgusundan uzaklaşmayı temsil eder. Bu önemli bir vurgudur; çünkü bu açıklama ifşanın sadece bireysel bir sorumluluk olmadığını, aynı zamanda bireyin kontrolü dışındaki sayısız sosyal etkiye de dayanan bir sorumluluk olduğunu göstermektedir. Alaggia (2010), istismar mağduru 40 yetişkinin derinlemesine görüşme verilerinin analizine dayalı olarak, cinsel istismarın açıklanmasını engelleyen veya teşvik eden bireysel, kişilerarası, çevresel ve bağlamsal etkilerin ekolojik bir haritasını önermektedir. Collin-Vézina ve meslektaşları (2015), cinsel istismar mağduru 67 yetişkinden oluşan bir örneğe dayanarak, ifşayı engelleyen ekolojik bir çerçeveye yakından uyumlu üç geniş kategori ortaya koymaktadır: (1) içsel engeller, (2) diğerleriyle ilgili engeller ve (3) içsel, kişilerarası ve bağlamsal faktörlerle hizalanabilen sosyal dünya ile ilgili engeller. Görüldüğü üzere, bu yaklaşımda istismarın ifşa edilmesine ilişkin bilgi; bireysel, ailevi, bağlamsal ve kültürel faktörlerin karmaşık etkileşiminin

bütünsel bir anlayışına doğru istikrarlı bir şekilde ilerlemektedir. Ekolojik açıklamaların, ifşayı kolaylaştırmak üzere daha fazla müdahale fırsatı sunduğu söylenebilir.

Çocuğun cinsel istismarı açıklamasına yönelik bir başka kapsamlı model Bussey ve Grimbeek (1995) tarafından önerilmiştir. Sosyal-bilişsel teoriden türetilen bu perspektif, "açıklamanın çoklu şekilde belirlendiği dinamik bir etkileşim modeli" olarak ifade edilebilir. Model, açıklamanın dört sosyobilişsel belirleyicisi olduğunu öne sürer: (a) dikkat, (b) bilgiyi tutma, (c) üretme, (d) motivasyon. Çocuklar olaya yeterince dikkat etmediklerinde (dikkat süreçleri), olayı yeterli ayrıntıyla hatırlayamadıklarında (akılda tutma süreçleri), olay hakkında yeterince iletişim kuramadıklarında (üretim süreçleri) veya bildirmek istemediklerinde (motivasyon süreçleri) ifşa süreci olumsuz etkilenecektir (Bussey & Grimbeek, 1995). Başka bir deyişle, sosyal-bilişsel açıklama modeli, açıklamanın seyrinin çocukların bilişsel yeteneklerine, sosyal deneyimlerine ve kendilerini içinde buldukları özel duruma göre değişeceğini vurgulamaktadır. Bilişsel bir bakış açısından, daha büyük çocuklar artan dikkat, akılda tutma ve üretim becerileri nedeniyle maruz kaldıkları istismarı daha kolay bildirebilirler. Bununla birlikte, artan bilişsel yetenekler ve sosyal deneyim ile çocuklar, açıklamanın maliyet ve faydalarının daha fazla farkına varırlar ve mağduriyetlerini gizlemeyi tercih edebilirler (Bussey & Grimbeek, 1995). Bu bakış açısı daha büyük çocukların daha düşük ifşa oranlarını açıklamak için de teorik bir temel sağlayabilir.

İstismarın Açığa Vurulmasının Önündeki Engeller

İstismarı açıklama, çocuğun özellikleri, aile dinamikleri, topluluk bağlamı ve toplumsal inançlar tarafından şekillendirilen dinamik ve karmaşık bir süreçtir (Alaggia, 2010). İstismarın ifşa edilmesi, yaşam süresi ve ekosistem boyunca kesişen bir dizi içsel, kişilerarası ve bağlamsal faktörden etkilenen çok yönlü bir süreç olarak kavramsallaştırılmıştır (Alaggia, Collin-Vézina, & Lateef, 2017; Lemaigre, Taylor, & Gittoes, 2017). Bir çocuğun istismarı ifşa etme kararını etkileyen bir dizi değişken bilinmektedir, ancak açıklamayı etkileyen bu faktörler tutarsız bir şekilde rapor edilmiştir (Kogan, 2004; Malloy, Brubacher, & Lamb, 2013). London, Bruck, Wright ve Ceci (2008), erkeklerin, daha küçük çocukların, belirli etnik grupların ve düşük düzeyde aile desteğine sahip çocukların açıklama yapma olasılığının daha düşük olduğunu belirtirken, Somer ve Szwarcberg (2001) çocuğun yaşadığı travmatizasyon düzeyinin, çocuğun ifşa etme becerisinde çok önemli bir rol oynadığını bildirmiştir. Açıklamanın en sık ve güvenilir olarak belirlenen yordayıcıları, çocuğun cinsiyeti ve yaşı, kültürel farklılıklar, çocuk-fail ilişkisi, görüşme yöntemi ve sosyal destek gibi görünmektedir.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde, maruz kalınan istismarı açıklama oranlarında önemli cinsiyet farklılıkları olduğu bulunmuştur. Erkeklerin maruz kaldıkları cinsel istismarı açıklama olasılığı kadın mağdurlara kıyasla çok daha düşüktür (Alaggia vd., 2017; Bulut Şahin, 2020; Hébert vd., 2009; Lev-Wiesel & First, 2018). Cinsel istismarın erkeklerin erkeklik ve sosyal statü hakkındaki fikirleri üzerindeki olumsuz etkisinin, erkekleri maruz kaldıkları istismarı açıklamaktan caydırdığı ifade edilmektedir (Gagnier & Collin-Vézina, 2016). Toplumsal düzeyde, hegemonik erkeklik kavramlarının yanı sıra, cinsellik ve cinsel istismarla ilgili tutumları çevreleyen

damgalama da açıklamayı engellemektedir. Araştırmacılara göre cinsiyete dayalı beklentiler ve mağduriyet ile ilişkili utanç ve damgalama, erkeklerin istismarı gizleme eğilimiyle ilişkili olumsuz tepkilerin altında yatan nedenlerdendir (Sivagurunathan, Orchard, MacDermid, & Evans, 2018). Eşcinsel olarak görülme korkusu ve kendilerinin de bir istismarcı olarak nitelendirilme endişesi gibi etmenler erkeklerde açıklamayı engelleyen ek faktörlerdendir (Alaggia vd., 2017; Bulut Şahin, 2020; Finkelhor, 1984). İstismarcının erkek olduğu durumlarda, eşcinselliğe ve eşcinsel topluluklara yönelik toplumsal görüş ve tepkiler de erkeklerin istismarı açıklamasını engellemeye hizmet edebilir. Erkeklerle ilgili olarak, Spiegel (2003) , cinsel istismarın erkek çocuklar için ortak dinamiklerini ve etkilerini tanımlayan, sosyal bir fenomen ve yaşam deneyimi olarak cinsel istismarı içine alan derin sessizlik - gizleme kavramını ortaya koymaktadır. Spiegel (2003) cinsel istismarın gizlenmesinin fail tarafından sürdürüldüğünü, sosyal mitoloji tarafından desteklendiğini, erkeğin çevresindeki diğer insanlar tarafından pekiştirildiğini ve erkek tarafından onaylandığını belirtmektedir. Bununla birlikte Finkelhor ve Browne (1985), istismarın neden olduğu psikolojik yaralanmanın özü olarak tanımlanan ve travmatik cinselleşme, ihanet, damgalama ve güçsüzlük şeklinde ifade edilen dört travmatik dinamik önermektedir. Bu bakış açısı uygulayıcıların düşük ifşa oranlarının olası nedenini belirlemelerine yardımcı olabilir. Esas olarak iki korku - başkaları tarafından damgalanma korkusu ve mağdurun ailesinin damgalanması korkusu - bir çocuğun/gencin hikayesini anlatmasını ve paylaşmasını engelleyebilir (Alaggia vd., 2017). Bu açıklama da, istismarı açığa vurma sürecinde kültürel engellerin önemine dikkat çekmektedir.

Gelişimsel faktörler, özellikle bilişsel sınırlamalar, küçük çocuklarda açıklamayı engelleyebilir (DiPietro, Runyan, & Fredrickson, 1997). Bazı araştırmalar, istismarın ifşa edilmesi ile yaş arasında anlamlı bir ilişki olmadığını bildirirse de (DeVoe & Faller, 1999), daha küçük yaştaki çocukların istismarı bildirmesinin daha az olası olduğu belirlenmiştir (Azzopardi, Madigan, & Kirkland-Burke, 2014). Bussey ve Grimbeek (1995) tarafından öne sürüldüğü gibi, küçük çocukların bilgi eksikliği, cinsel istismarın ifşa edilmesini engelleyebilir veya küçük çocuklar kötüye kullanımın yanlış ve uygunsuz olduğunu tam olarak anlayamayabilirler (Goldman & Goldman, 1982). Daha küçük çocukların görüşmelerde yaşadıkları bu travmatik olayı açıklayamamaları sınırlı bilişsel ve iletişimsel kapasitelerine bağlanabilir. Buna karşılık, bazı araştırmalarda da, daha büyük çocukların maruz kaldıkları istismarı gizlemeyi tercih ettiği veya açıklamayı geciktirdiği belirlenmiştir (Hershkowitz, Lanes, & Lamb, 2007). Bu bulgu, daha büyük çocukların kendini suçlama ve utanma ile ilgili bilişsel değerlendirmeler veya ifşanın olumsuz sonuçlarına ilişkin gelişmiş sosyal farkındalığının caydırıcı etkisiyle açıklanabilir. Örneğin Bulut Şahin (2020) tarafından çocukluk çağı cinsel istismarının bildirimine yönelik üniversite öğrencileri ile yürütülen bir araştırmada, mağdurların %7'si kendini suçlama ve %23'ü de utanç duyguları nedeniyle bildirimde bulunmadığını ifade etmiştir. Ayrıca küçük çocuklar cinselliğin tabu doğasını ve açıklama sonrasında meydana gelebilecek olası olumsuz sonuçları takdir edemeyecekleri için bu tür konuları konuşmak için daha istekli olabilirler. Nitekim araştırmalarda daha küçük çocukların yetişkinlere açıklama yapma olasılıkları daha yüksek iken,

daha büyük çocuklar ve ergenlerin akranlarına ifşa etmesinin daha olası olduğu belirlenmiştir (Arata, 1998; Palmer, Brown, Rae-Grant, & Loughlin, 1999; Tang, 2002).

Çocuğun faille ilişkisi, istismarın açıklanmasını veya açıklamanın zamanlamasını olumsuz etkileyen bir faktör olarak belirtilmektedir (Sjöberg & Lindblad, 2002). Sauzier (1989), failin biyolojik bir ebeveyn olduğu zaman çocukların istismarı açığa vurma olasılığının en düşük olduğunu ve bu çocukların %53'ünün maruz kaldıkları bu travmatik olayı asla açıklamadığını; aile dışı vakalarda ise çocukların istismarı hemen bildirme olasılıklarının daha yüksek olduğunu bulgulamıştır. Aile sadakati, bağlanma ve travmatik bağ, güç dinamikleri ve bağımlılık gibi karmaşık bir zemine karşı, mağdurlar ve failer arasındaki ilişkiyel yakınlığın istismara yönelik açıklamaların gecikmesine veya engellenmesine neden olabileceği mantıklı görünmektedir. Aile içi istismar mağdurları, bir ebeveyne ihanet etme veya açıklamalarının bir sonucu olarak olası ceza konusunda, aile dışı istismar mağdurlarından daha fazla endişe duyabilirler. Ayrıca, istismarlarından kısmen de olsa kendilerinin sorumlu olduklarını düşünebilir veya istismarın ortaya çıkması durumunda ailelerinin dağılmasından korkabilirler (Lawson & Chaffin, 1992). Bu durum da mağdur çocuğun ebeveynlerine ya da başka yetişkinlere istismarı anlatmaya ilişkin isteklerini olumsuz etkileyebilir veya ifşanın zamanlamasında gecikmelere yol açabilir. Açıklamanın olumsuz sonuçlarından korkma, ensest vakalarında özellikle belirgin olabilir (Farrell, 1988). Bununla uyumlu olarak, Goodman-Brown ve meslektaşları (2003), istismar türü, bir faille ilişki, suçlanma-damgalanma gibi olumsuz sonuçlardan korkma, özellikle algılanan sorumluluk ve inanılmama korkusunun, çocukların bu olumsuz deneyimlerini açıklama isteklerini etkilediğini bildirmektedir. Bu olumsuz sonuçlara ek olarak, failer, çocuğa ve ebeveynlere veya sevdikleri bireylere zarar verme söylemleri ile doğrudan tehditlerle çocukları sessiz kalmaya zorlayabilir (Sauzier, 1989). Çeşitli kaynaklarda da çocukların zaman zaman failin “annene zarar veririm” veya “söylersen başın belaya girer / seni öldürürüm” gibi tehditler savurduğunu ve bu nedenle ifşa etmekten korktuklarını ifade ettikleri bildirilmektedir (Burgess & Holmstrom, 1978; Summit, 1983). Bu bulguyla uyumlu olarak, Smith ve meslektaşları (2000) gerçekleştirdikleri araştırmada, açıklama yapmak için 1 aydan fazla beklediğini bildiren katılımcıların, 1 ay içinde açıklayanlara göre ifşa etmeme nedeninin faille ilgili olma ihtimalinin iki kat fazla olduğunu belirlemiştir.

Görüşme yönteminin çeşitli kaynaklarda istismarın açıklanmasının önündeki engellerden olduğu ifade edilmektedir (Lovett, 2004; Odacı & Türkan, 2021). Uzmanlar, görüşme tarzlarını çocukların istismarı nasıl ifşa ettikleri konusundaki inançlarına dayandırırılar (Rush, Lyon, Ahern, & Quas, 2014). Bununla birlikte bazı görüşme tarzlarının bir soruşturmaya zarar verebileceği ve çocuğun bildirimden vazgeçmesine neden olabileceği uzun zamandır bilinmektedir (London & Kulkofsky, 2010). Görüşme uygulamaları, mağdurların açıklamalarını ortaya çıkarmak için gelişimsel olarak uygunsuz, yönlendirici veya düşündürücü sorgulama stratejileri kullanıldığı ve dolayısıyla güvenilirliğin azalmasına ve duygusal sıkıntıya neden olabileceği için sorgulanmaktadır (Faller, 2015). Bu bağlamda, istismar şüphesi taşıyan çocukla yapılan görüşmelerde çocuk merkezli bir yaklaşım benimsenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu yöndeki çabalar çocuğun istismar olayını anlatmasını

kolaylaştıracak nitelikte olmalı, çocuğun anlatımlarına öncelik veren esnek bir tutumla ilerlemeli ve çocuğu yönlendirmemelidir. Bu görüşmelerde suçlayıcı, yargılayıcı ve eleştirel bir tutumdan ziyade daha anlayışlı ve destekleyici bir tutum sergilenmelidir (Odacı & Türkkan, 2021). Çocuk yaşadığı olayın anlamını kavrayamayabilir, diğer yandan kendisini sorumlu hissedebilir, damgalanmaktan, suçlanmaktan, cezalandırılmaktan korkabilir ya da kendisine inanılmayacağı düşünceleri olabilir (Alaggia, 2005). Dolayısıyla çocukla görüşme yapılırken tüm dinamikler göz önünde bulundurulmalıdır. Görüşme sürecinde uzmanları desteklemek üzere ve yasal olarak savunulabilir, duygusal olarak destekleyici, gelişimsel olarak hassas ve daha az önyargılı görüşmeyi teşvik etmek için uygulama kılavuzları ve standart protokoller oluşturulmuştur (Hershkowitz vd., 2014). Yukarıda ifade edilen engelleyici etmenlere ek olarak, literatürde mağdurun istismarcıya aşinalığı, cinsel istismarın devam etmesi, kötü muamele ve mağduriyetin açıklanması arasındaki zaman aralığı, ifşadan sonra ebeveyninden, bakıcısından veya başka bir aile üyesinden destek eksikliği, birincil bakıcı dışındaki bir akrabanın inanmaması ve koruma ve adalet sistemi bağlamında çeşitli sorunlar (örneğin, ilk duruşma sırasında çocuk ve suçlunun temas halinde olması veya ceza davasının soruşturulması boyunca çocukla yapılan görüşme sayısı) gibi faktörlerin de çocuğun travmatik olayı açıklamaktan vazgeçmesi ile ilişkili olası nedenlerden olduğu vurgulanmaktadır (Malloy, 2007; 2016).

İstismarın Açıklanmasına Yönelik Kolaylaştırıcılar

İstismarın açığa vurulması, cinsel istismar mağduru çocuklar için karmaşık ve acı verici bir süreç olarak görünmektedir. Bununla birlikte ilgili literatürde çocuğun maruz kaldığı istismarı açıklamasını teşvik eden çeşitli etmenlerin bulunduğu da belirtilmektedir. Bu faktörler, cinsel mağduriyetin tekrarlanmasını önleyerek, mağdurların gecikmeden yardım almalarını sağlar ve istismarın ruh sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerini azaltabilir. Yapılan çalışmalarda destekleyici bir yanıt potansiyelinin ve diğerlerinden beklenen fiili tepkinin, açıklamanın etkisi için çok önemli olduğu ifade edilmektedir (O'Leary vd., 2010; Tener & Murphy, 2014). Örneğin mağdurun aile üyeleri ve arkadaşları (akranları) ile açık ve olumlu ilişkileri, açıklamayı teşvik etmede kilit rol oynamaktadır (Schönbucher vd., 2012). Örneğin bir dizi çalışma, yaşı büyük çocukların ve ergenlerin akranlarına açıklama yapma olasılıklarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Bulut Şahin, 2020; Dumont vd., 2014; Schönbucher vd., 2012). Türkiye' de çocukluk dönemi cinsel istismarının sıklığı ve bildirimine yönelik 1249 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilen bir çalışma da bu bilgiyi doğrular niteliktedir. İlgili çalışma kapsamında katılımcıların maruz kalınan istismarı birine bildirme oranı %51,7, adli bildirimde bulunma oranı ise %4,6 olarak belirlenmiş ve bildirim oranı %41,7 ile en sık arkadaşlara yapıldığı tespit edilmiştir (Bulut Şahin, 2020). Bu, danışmanların ve eğitimcilerin farkında olması gereken önemli bir gerçektir. Ek olarak, algılanan sosyal desteğin de çocukların maruz kaldıkları istismarı ifşa etme kararında oldukça önemli olduğu vurgulanmaktadır. Lawson ve Chaffin (1992) sosyal hizmet uzmanlarının mağduriyetleri doğrulanmış 28 çocukla özel olarak görüştikleri bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırmacılar, ifşa oranlarını, çocuğun bakıcısının destekleyici olup

olmama durumu ile karşılaştırmış ve destekleyici bakıcıları olan çocukların, görüşmede herhangi bir cinsel istismar olasılığını kabul etme ihtimalinin, destekleyici olmayan/reddeden tarzda bakıcıları bulunan çocuklara göre üç buçuk kat daha fazla olduğunu belirlemişlerdir (%63'e karşı %17). Ayrıca Gries ve meslektaşları (2000) , ebeveynlerinden tam destek alan cinsel istismar mağduru çocukların, yalnızca kısmi destek alan çocuklara göre önemli ölçüde daha az depresyonda olduklarını ve daha az davranış sorunu sergilediklerini bulmuşlardır. Bununla birlikte, literatürde anne desteğinin önemine dikkat çekilmektedir. Bir annenin, bir açıklama yapıldıktan sonra çocuğuna inanma, destekleme ve koruma becerisinin, çocuğun uzun vadeli refahı için önemli olduğu vurgulanmaktadır (Knott, & Fabre, 2014). Çocukların cinsel istismarı açıklarken başvurdukları ilk kişiler genellikle annelerdir. Onların tepkisi, çocuğun açıklama kararında ve gelecekteki yaşamında kritik görünmektedir (Wyatt, 1990). Son olarak, mağdur çocukla güvenli bir alanda görüşme yapılması, kolaylaştırıcılar arasında belirtilen etmenler arasında yer almaktadır (Jensen vd., 2005). Olumlu ifşa deneyimlerinin, mağdurların güvende olduklarını, kendilerine inanıldığını ve istismarı ifşa ettikleri kişi tarafından yargılanmadıklarını hissettikleri zaman meydana geldiği belirlenmiştir (Gagnier ve Collin-Vézina'nın (2016).

SONUÇ

Bu literatür incelemesi, çocukların maruz kaldıkları cinsel istismarı ifşa etme süreçlerine ve açıklamanın önündeki engelleyici ve kolaylaştırıcı faktörlere odaklanmaktadır. Yapılan literatür taraması sonucunda mağduriyetin ifşası ile ilgili çeşitli bulgular ve kritik noktalar belirlenmiştir. Buna göre istismarın açıklanması, bir bağlamda gerçekleşen ayrı bir olay olmaktan ziyade zaman içinde gerçekleşen etkileşimli bir süreç olarak değerlendirilmektedir. İstismarı açıklamaya yönelik modeller, istismarın açığa vurulma sürecinde; bireysel, ailesel, bağlamsal ve sosyokültürel faktörlerin etkisine dikkat çekmektedir. İfşa sürecinde özellikle yaş, cinsiyet ve sosyal destek önemli açıklama faktörleri olarak nitelendirilmektedir. Ayrıca istismarın ifşa oranları değerlendirildiğinde, açıklamanın önündeki engellerin kolaylaştırıcılardan ağır bastığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte çocuklara özgü kırılabilirlik ve bağımlılığa ek olarak, istismarın açıklanmasından sonraki süreçte meydana gelebilecek olumsuz sonuçlara yönelik bilişsel değerlendirmeleri ve sorumluluk algılarının, çocuğun ifşa etme kararından vazgeçmesine neden olabileceği vurgulanmaktadır. Bu nedenlerle olası bir cinsel istismar vakasını değerlendirirken, uzmanların gelişimsel, bilişsel ve duygusal faktörleri de dikkate alması önemli görünmektedir. Ek olarak uygulayıcılar ve çocuk istismarı olgusuyla çalışan meslek grupları, istismarın açıklanması ve bildirimini kolaylaştırmak üzere eğitim ve çalıştaylar aracılığıyla literatürdeki kanıtlardan haberdar edilmeli ve açıklamayı teşvik eden destekleyici ortamlar yaratmak üzere bilgilendirilmelidir. Örneğin çocukla görüşme yapılan ortamın niteliği, görüşmecinin çocuğa yaklaşımı, adli süreçlerde fail ile karşı karşıya gelme ve mahkeme sürecinde yaşanan olumsuzluklar istismarın açıklanmasının önünde engel teşkil edebilir.

Gelecekteki araştırmalarla ilgili olarak, maruz kalınan istismarın açıklanmasının daha çok zaman içinde gerçekleşen bir olay olduğu vurgusuyla, geçmişe dönük tek bir noktadan veri elde etmek

yerine, çocuğun ifşa yolculuğu boyunca ve ifşa sürecinin ayrıntılı analizine izin veren kanıt temelli deneysel tasarımlar değerli bulgular sağlayacaktır. Bununla birlikte araştırmacılar örnekleme zaman içinde izleyerek, ifşanın aileye yönelik fiili olumsuz sonuçlarını, sürece yönelik stresörleri ve ebeveyn desteğinin etkisini incelemelidirler. Ek olarak, yaş faktörünün istismarın açıklanmasında istikrarlı bir öngörücü olduğu göz önüne alındığında, yaşam boyu bakış açısını kullanan daha fazla boylamsal çalışmaya ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu tür çalışmalar açıklamayı kolaylaştıran ve engelleyen faktörlerin belirlenmesi ve ifşayı teşvik eden etkili müdahalelerin geliştirilmesi konusunda önemli bilgiler verebilir. Ayrıca ifşa oranlarındaki cinsiyet farklılıkları göz önüne alındığında, bu faktörün istismarın açığa vurulma sürecindeki rolünün daha kapsamlı şekilde araştırılması önerilebilir.

Cinsel istismarın doğası ve dinamikleri, çocukların mağduriyetlerini açıklamalarını fazlasıyla güçleştirmektedir. Burada cinsiyet önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle erkek ve kız çocuklarının istismarı ifşa etmede yaşadıkları zorluklar ve engellerin farkındalığı da uygulayıcılar için kritik bir nokta olmalı; müdahale planlaması bu doğrultuda ve çocukların suçlu ve/veya sorumlu hissetmelerine neden olan iç ve dış faktörleri içerek şekilde yapılandırılmalıdır. Bununla birlikte açıklama sürecindeki etkisi ve çocukların iyileşmesine yardımcı olmada sosyal destek ve ebeveyn desteğinin değeri dikkate alındığında, kriz aşamasında bulunan ailelere de rehberlik sağlamak ve psiko-sosyal destek sunmak önemli görünmektedir. Ayrıca ebeveynler, çocuklarla çalışan uzmanlar ve genel olarak halk; çocuk cinsel istismarının belirtileri, istismarın açıklanması ve bildirimini yasal sürecin harekete geçirilmesi ve destek sistemlerine erişim açısından önemi ve istismarın açığa vurulma süreci ve önündeki engeller konusunda eğitilmelidir. Bu tür çalışmalar, çocuklara verilen desteği arttırmaya ve ifşa sonrasında meydana gelebilecek olumsuzlukları azaltmaya hizmet edebilir. Ayrıca, çocuğun yaşı ve gelişim düzeyine uygun, kültürel ortamlara duyarlı okul temelli çocuk cinsel istismarını önleme programlarının daha yaygın hale getirilmesi ile çocukların kendilerini cinsel istismara karşı nasıl koruyacakları konusunda becerilerinin artırılması sağlanabilir. Son olarak, çocuk istismarına neden olabilecek risk faktörlerine karşı doğrudan müdahale edebilecek bilgi birikimine sahip meslek elemanları sosyal hizmet uzmanlarıdır. Çocuğun gelişim özellikleri, istismar yaşantılarının belirtileri ve çocuk üzerindeki etkileri, istismar mağduru çocukla iletişim, sosyal hizmet müdahalesi gibi konulara hâkim olan sosyal çalışmacı; istismar ve ihmal vakaları ile karşılaştığında süreci başarılı şekilde yönetebilecektir. Çocuğun istismarına ilişkin risk faktörlerinin belirlenmesi, çocuğa ve aileye yönelik koruyucu ve önleyici çalışmalar, istismara uğrama riski olan ya da istismara uğrayan çocuğun korunması ve iyileştirilmesinde önemli sorumlulukları bulunan sosyal çalışmacıların (Türkkan, Çakıcı & Bülbül, 2020) istismar olgusuna ilişkin bu önemli rolleri göz önüne alındığında, henüz ülkemizde pilot aşamada olan "Okul Sosyal Hizmetinin" tüm okullarda hayata geçirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Alaggia, R. (2010). An ecological analysis of child sexual abuse disclosure: Considerations for child and adolescent mental health. *Journal of the Canadian Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 19(1), 32–39.
- Alaggia, R., Collin-Vézina, D., & Lateef, R. (2017). Facilitators and barriers to child sexual abuse (CSA) disclosures. *Trauma, Violence, & Abuse*, 152483801769731.
- Altan-Aytun, Ö. (2019). Kendine zarar verme davranışı: Özellikleri, işlevleri ve travmatik yaşantılar, çocukluk örselenmeleri, kişilik özellikleri ve baş etme tutumlarının rolü. Doktora tezi. İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Arata, C. M. (1998). To tell or not to tell: Current functioning of child sexual abuse survivors who disclosed their victimization. *Child Maltreatment*, 3(1), 63–71.
- Azzopardi, C. Madigan, S., & Kirkland-Burke, M. (2014). Sexual abuse forensic evaluation with young children: Program outcomes and predictors of disclosure. *Journal of Child Custody*, 11, 304-324.
- Breckenridge, J., Salter, M., & Shaw, E. (2012). Use and abuse: Understanding the intersections of childhood abuse, alcohol and drug use and mental health. *Mental Health and Substance Use*, 5(4), 314–327.
- Bulut Şahin, D. (2020). Üniversite öğrencileri arasında çocukluk çağı cinsel istismar sıklığı, cinsel istismar bildirim sıklığı ve bildirim ile ilişkili faktörler. Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk-Ergen Ruh Sağlığı Ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Trabzon.
- Burgess, A. W., & Holmstrom, L. L. (1978). Accessory-to-sex: Pressure, sex, and secrecy. In A. W. Burgess, A. Groth, L. L. Holmstrom, & S. M. Sgroi (Eds.), *Sexual assault of children and adolescents* (pp. 85–98). Lexington, MA: Lexington Books
- Bussey, K., & Grimbeek, E. J. (1995). Disclosure processes: Issues for child sexual abuse victims. In: K. J. Rotenberg (Ed.), *Disclosure processes in children and adolescents* (pp. 166 – 203). Cambridge: Cambridge Univ. Press.
- Büber, Ö. (2019). 3-18 Yaş gruplarında görülen cinsel istismarın sosyal hizmet açısından değerlendirilmesi: sakarya ili örneği. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı, Sakarya.
- Campbell, R., Dworkin, E., & Cabral, G. (2009). An ecological model of the impact of sexual assault on women's mental health. *Trauma, Violence & Abuse*, 10(3), 225–246.
- Chen, L. P., Murad, M. H., Paras, M. L., Colbenson, K. M., Sattler, A. L., Goranson, E. N., ... Zirakzadeh, A. (2010). Sexual abuse and lifetime diagnosis of psychiatric disorders:

- Systematic review and meta-analysis. *Mayo Clinic Proceedings*, 85(7), 618–629.
- Chin, D., & Kroesen, K. W. (1999). Disclosure of HIV infection among Asian/Pacific Islander American women: Cultural stigma and support. *Cultural Diversity & Ethnic Minority Psychology*, 5(3), 222–235.
- Chouliara, Z., Karatzias, T., & Gullone, A. (2014). Recovering from childhood sexual abuse: A theoretical framework for practice and research. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 21(1), 69–78.
- Clark, R. E., Clark, J. F., & Adamec, C. (2007). *The encyclopedia of child abuse*. New York: Facts on File.
- Coles, J., Lee, A., Taft, A., Mazza, D., & Loxton, D. (2015). Childhood sexual abuse and its association with adult physical and mental health. *Journal of Interpersonal Violence*, 30(11), 1929–1944.
- Collin-Vezina, D., Sablonni, D. L., Palmer, A. M., & Milne, L. (2015). A preliminary mapping of individual, relational, and social factors that impede disclosure of childhood sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 43, 123–134. doi:10.1016/j.chiabu.2015.03.010
- De Voe, E.R., & Faller, K.C. (1999). The characteristics of disclosure among children who may have been sexually abused. *Child Maltreatment*, 4, 217-227.
- DiPietro, E. K., Runyan, D. K., & Fredrickson, D. D. (1997). Predictors of disclosure during medical evaluation for suspected sexual abuse. *Journal of Sexual Abuse*, 6, 133–142.
- Dumont, M., Messerschmitt, P., Vila, G., Bohu, D., & Rey-Salmon, C. (2014). Le processus de révélation dans les agressions sexuelles intrafamiliales et extrafamiliales sur mineurs. *Annales MédicoPsychologiques*, 172, 426–431. doi:10.1016/j.amp.2012.06.024
- Easton, S. D. (2014). Masculine norms, disclosure, and childhood adversities predict long-term mental distress among men with histories of child sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 38(2), 243–251.
- Easton, S. D., Kong, J., Gregas, M., Shen, C., & Shafer, K. (2018). Child sexual abuse and depressive symptoms in late life for men: A population-based, longitudinal analysis. *The Journals of Gerontology Series B, Psychological Sciences and Social Sciences*.
- Erel, Ö., ve Gölge, Z.B. (2015). Üniversite öğrencilerinde riskli davranışlar ile çocukluk çağı istismar, dürtüsellik ve riskli davranışlar arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16, 189-97.
- Faller, K.C. (2015). Forty years of forensic interviewing of children suspected of sexual abuse, 1974-2014: Historical benchmarks. *Social Sciences*, 4, 34-65.
- Faller, K. C. (2020). The child sexual abuse disclosure controversy: New perspectives on an abiding problem. *Child Abuse & Neglect*, 99, 1–7.
- Farrell, L. G. (1988). Factors that affect a victim's self-disclosure in father–daughter incest. *Child Welfare*, 67, 462–468.
- Finkelhor, D. (1984). *Child sexual abuse: New theory and research*. New York: Free Press

- Finkelhor, D., & Browne, A. (1985). The traumatic impact of child sexual abuse: A conceptualization. *The American Journal of Orthopsychiatry*, 55(4), 530–541.
- Flâm, A. M., & Haugstvedt, E. (2013). Test balloons? Small signs of big events: A qualitative study on circumstances facilitating adults' awareness of children's first signs of sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 37(9), 633–642.
- Gagnier, C., & Collin-Vézina, D. (2016). The disclosure experiences of male child sexual abuse survivors. *Journal of Child Sexual Abuse*, 25(2), 221–241.
- Goldman, R., & Goldman, J. (1982). *Children's sexual thinking: A comparative study of children aged 5 to 15 years in Australia, North America, Britain, and Sweden*. Boston, MA: Routledge & Kegan Paul.
- Goodman-Brown, G. S., Edelstein, R. S., Goodman, G. S., Jones, D. P. H., & Gordon, D. S. (2003). Why children tell: A model of children's disclosure of sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 27, 525–540.
- Gries, L. T., Goh, D. S., Andrews, M., Gilbert, J., Praver, F., Stelzer, D. N. (2000). Positive reaction to disclosure and recovery from child sexual abuse. *Journal of Child Sexual Abuse*, 9, 29–51.
- Gries, L. T., Goh, D. S., & Cavanaugh, J. (1996). Factors associated with disclosure during child sexual abuse assessment. *Journal of Child Sexual Abuse*, 5, 1–19.
- Güneş-Aslan, G. (2020). Çocuğa yönelik cinsel istismarın açığa vurulma süreci hakkında bir derleme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(4), 1886-1912.
- Hébert, M., Tourigny, M., Cyr, M., McDuff, P., & Joly, J. (2009). Prevalence of childhood sexual abuse and timing of disclosure in a representative sample of adults from Quebec. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 54(9), 631–636.
- Hemenover, S. H. (2003). The good, the bad, and the healthy: Impacts of emotional disclosure of trauma on resilient self-concept and psychological distress. *Personality & Social Psychology Bulletin*, 29(10), 1236–1244.
- Hershkowitz, I., Lamb, M.E., & Katz, C. (2014). Allegation rates in forensic child abuse investigations: Comparing the revised and standard NICHD protocols. *Psychology, Public Policy, and Law*, 20, 336-344.
- Hershkowitz, I., Lanes, O., & Lamb, M.E. (2007). Exploring the disclosure of child sexual abuse with alleged victims and their parents. *Child Abuse & Neglect*, 31, 111-124.
- Homma, Y., Wang, N., Saewyc, E., & Kishor, N. (2012). The relationship between sexual abuse and risky sexual behavior among adolescent boys: A meta-analysis. *Journal of Adolescence Health*, 51, 18–24.
- İnhanlı, D. (2016). Madde kullanımı ile çocukluk örselenme yaşantıları ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı.
- Jensen, T. K., Gulbrandsen, W., Mossige, S., Rechelt, S., & Tjersland, O. A. (2005). Reporting

- possible sexual abuse: A qualitative study on children's perspectives and the context for disclosure. *Child Abuse and Neglect*, 29, 1395–1413.
- Knott, T., & Fabre, A. (2014). Maternal response to the disclosure of child sexual. Abuse Accusations, 20, 1–14.
- Kogan, S. M. (2004). Disclosing unwanted sexual experiences: Results from a national sample of adolescent women. *Child Abuse & Neglect*, 28(4), 147–165.
- Lawson, L., & Chaffin, M. (1992). False negatives in sexual abuse disclosure interviews. *Journal of Interpersonal Violence*, 7, 532–542.
- Lemaigre, C. Taylor, E.P., & Gittoes, C. (2017). Barriers and facilitators to disclosing sexual abuse in childhood and adolescence: A systematic review. *Child Abuse & Neglect*, 70, 39-52.
- Lev-Wiesel, R., & First, M. (2018). Willingness to disclose child maltreatment: CSA vs other forms of child abuse in relation to gender. *Child Abuse & Neglect*, 79, 183-191.
- London, K., Bruck, M., Wright, D. B., & Ceci, S. J. (2008). Review of the contemporary literature on how children report sexual abuse to others: Findings, methodological issues, and implications for forensic interviewers. *Memory*, 16(1), 29–47.
- London, K., & Kulkofsky, S. (2010). Factors affecting the reliability of children's forensic reports. *Current issues in applied memory research*. New York: Psychology Press.
- Lovett, B. B. (2004). Child sexual abuse disclosure: Maternal response and other variables impacting the victim. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 21(4), 355–371.
- Malloy, L. C., Brubacher, S. P., & Lamb, M. E. (2013). "Because she's the one who listens" children discuss disclosure recipients in forensic interviews. *Child Maltreatment*, 18(4), 245–251.
- Malloy, L.C., Lyon, T.D., & Quas, J.A. (2007). Filial dependency and recantation of child sexual abuse allegations. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 46(2), 162-170.
- Malloy, L.C., Mugno, A.P., Rivard, J.R., Lyon, T.D., & Quas, J.A. (2016). Familial influences on recantation in substantiated child sexual abuse cases. *Child Maltreatment*, 21(3), 256-261.
- McElvaney, R., Greene, S., & Hogan, D. (2014). To Tell or not to Tell? Factors influencing Young people's informal disclosures of child sexual abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 29(5), 928–947.
- McGuire, K., & London, K. (2020). A retrospective approach to examining child abuse disclosure. *Child Abuse & Neglect*, 99.
- Odacı, H. & Türkkan, T. (2021). Cinsel istismar şüphesi bulunan çocukla görüşme: Öğretmenler ve okul psikolojik danışmanları nasıl davranmalı ve neler yapmalı? *Türkiye Eğitim ve Bilim Dergisi*, 19(1), 685-706.
- O'Leary, P., Cooney, C., & Easton, S. D. (2010). The effect of severe child sexual abuse and disclosure on mental health during adulthood. *Journal of Child Sexual Abuse*, 19(3), 275–289.

- Öztürk, M., Uzel Tanrıverdi, B. ve Yalın Sapmaz, Ş. (2017). Cinsel istismara uğrayan çocuk ve ergenlerin sosyodemografik ve klinik özelliklerinin değerlendirilmesi, psikopatoloji ve ilişkili risk etkenleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 24(2), 155-163.
- Paine, M. L., & Hansen, D. J. (2002). Factors influencing children to self-disclose sexual abuse. *Clinical Psychology Review*, 22(2), 271–295.
- Palmer, S. E., Brown, R. A., Rae-Grant, N. I., & Loughlin, M. J. (1999). Responding to children's disclosure of familial abuse: What survivors tell us. *Child Welfare*, 78(2), 259.
- Parke, R., and Collmer, C. (1975). Child abuse: An interdisciplinary analysis. In E. M. Hetherington (Ed.), *Child development research*, Chicago: University of Chicago Press.
- Pereda, N., Guilera, G., Forns, M., and Gómez-Benito, J. (2009). The prevalence of child sexual abuse in community and student samples: A meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 29, 328–338.
- Putnam, F. W. (2003). Ten-year research update review: Child sexual abuse. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 42(3), 269–278.
- Rime, B. (1995). Mental rumination, social sharing and the recovery from emotional exposure. In J. W. Pennebaker (Ed.), *Emotion, disclosure & health* (pp. 271–292). Washington, DC: American Psychological Association.
- Roesler, T. A. (1994). Reactions to disclosure of childhood sexual abuse: The effect on adult symptoms. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 182, 618–624.
- Rush, E. B., Lyon, T. D., Ahern, E. C., & Quas, J. A. (2014). Disclosure suspicion bias and abuse disclosure: Comparisons between sexual and physical abuse. *Child Maltreatment*, 19, 113–118.
- Sauzier, M. (1989). Disclosure of child sexual abuse: For better or for worse. *Psychiatric Clinics of North America*, 12, 455–469.
- Schultz, T. M., Passmore, J., & Yoder, C. Y. (2003). Emotional closeness with perpetrators and amnesia for child sexual abuse. *Journal of Child Sexual Abuse*, 12, 67–88.
- Senn, T. E., Braksmajer, A., Urban, M. A., Coury-Doniger, P., & Carey, M. P. (2017). Pilot test of an integrated sexual risk reduction intervention for women with a history of childhood sexual abuse. *AIDS Behaviour*, 21, 3247–3259.
- Senn, T. E., Carey, M. P., & Vanable, P. A. (2008). Childhood and adolescent sexual abuse and subsequent sexual risk behavior: evidence from controlled studies, methodological critique, and suggestions for research. *Clinical Psychology Review*, 28, 711–735.
- Schonbucher, V., Maier, T., Mohler-Kuo, M., Schnyder, U., & Landolt, M. A. (2012). Disclosure of child sexual abuse by adolescents: A qualitative in-depth study. *Journal of Interpersonal Violence*, 27, 3486–3513.
- Sivagurunathan, M., Orchard, T., MacDermid, J. C., & Evans, M. (2018). Barriers and facilitators affecting self-disclosure among male survivors of child sexual abuse: The service providers' perspective. *Child Abuse & Neglect*, 88, 455–465.

- Sjöberg, R. L., & Lindblad, F. (2002). Delayed disclosure and disrupted communication during forensic investigation of child sexual abuse: A study of 47 corroborated cases. *Acta Paediatrica*, 91, 1391–1396.
- Smith, D. W., Letourneau, E. J., Saunders, B. E., Kilpatrick, D. G., Resnick, H. S., & Best, C. L. (2000). Delay in disclosure of childhood rape: Results from a national survey. *Child Abuse & Neglect*, 2, 273–287.
- Somer, E., & Szwarcberg, S. (2001). Variables in delayed disclosure of childhood sexual abuse. *American Journal of Orthopsychiatry*, 71(3), 332–341.
- Sorensen, T., & Snow, B. (1991). How children tell: The process of disclosure in child sexual abuse. *Child Welfare*, 70(1), 3–15.
- Spaccarelli, S., & Kim, S. (1995). Resilience criteria and factors associated with resilience in sexually abused girls. *Child Abuse & Neglect*, 19(9), 1171–1182.
- Spiegel, J. (2003). *Sexual abuse of males: The SAM model of theory and practice*. New York: Brunner-Routledge.
- Summit, R. C. (1983). The child sexual abuse accommodation syndrome. *Child Abuse & Neglect*, 7(2), 177–193.
- Stoltenborgh, M., van IJzendoorn, M. H., Euser, E. M., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2011). A global perspective on child sexual abuse: Meta-analysis of prevalence around the world. *Child Maltreatment*, 16(2), 79–101.
- Tang, C. S. K. (2002). Childhood experience of sexual abuse among Hong Kong Chinese college students. *Child Abuse & Neglect*, 26(1), 23–37.
- Tang, S. S. S., Freyd, J. J., & Wang, M. (2008). What Do We Know About Gender in the Disclosure of Child Sexual Abuse? *Journal of Psychological Trauma*, 6(4), 1–26.
- Tener, D., & Murphy, S. B. (2014). Adult disclosure of child sexual abuse: A literature review. *Trauma Violence & Abuse*, 1–10.
- Thoresen, S., & Hjemdal, O. K. (2014). Vold og voldtekt i Norge: En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv [Violence and rape in Norway: A national prevalence study of violence throughout a life course]. Rapport nr. 1/2014. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Türkkan, T., Odacı, H. ve Bülbül, K. (2021). Çocuk istismarı ve ihmali anlamak: ekolojik bir yaklaşım. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(2), 709- 728.
- Türkkan, T. , Çakıcı, A. B. & Bülbül, K. (2020). Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencilerinin Çocuk İstismarı ve İhmali Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi: Gümüşhane Üniversitesi Örneği . *Toplum ve Sosyal Hizmet* , 31 (2) , 368-388 .
- Van der Kolk, B. A. (2017). Developmental Trauma Disorder: Toward a rational diagnosis for children with complex trauma histories. *Psychiatric Annals*, 35(5), 401–408.
- Wyatt, G. E. (1990). The aftermath of child sexual abuse of African American women: The victim's

experience. *Journal of Family Violence*, 5, 49–57.

World Health Organisation (1999). Report of the consultation on child abuse prevention. 29–31 March 1999 WHO, Geneva. Website: accessed at: <http://apps.who.int/iris/handle/10665/65900> on 15th February 2017.

World Health Organization. (2002). World report on violence and health; child abuse and neglect by parents and other caregivers. Geneva.